

Милош М. Чулић
Адвокатска комора Војводине

ЗАВРШЕТАК ПОСТУПКА ДОБРОВОЉНЕ ЛИКВИДАЦИЈЕ, ОДГОВОРНОСТ И БРИСАЊЕ ПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА ИЗ РЕГИСТРА*

САЖЕТАК: Ликвидација је поступак по чијем завршетку долази до брисања привредног друштва из регистра и последично његовог престанка. Поступак ликвидације може да се спроведе само над привредним друштвом које има довољно средстава за намирење свих својих обавеза. Разликујемо добровољну и принудну ликвидацију. Поступак добровољне ликвидације се може поделити на три дела. У овом раду се обрађује само завршна фаза поступка ликвидације. Поступак ликвидације регулисан је Законом о привредним друштвима, што је и логично, јер се врши над солвентним привредним друштвом. С друге стране, поступак ликвидације не захтева нормативно регулисање у том обиму које би оправдало његово измештање у посебан пропис, као што је случај са поступком стечаја који представља посебан ванпарнични поступак и који је регулисан посебним законом. Нормативно регулисање завршне фазе ликвидације се односи на састављање докумената након намирења поверилаца и њиховог усвајања, расподелу ликвидационог остатка, накнаду ликвидационом управнику, окончање ликвидације. У раду је обрађена одговорност ликвидационог управника и одговорност чланова друштва по окончању ликвидације. Но, за спровођење поступка ликвидације неопходно је познавање читавог низа прописа. Након отпочињања поступка ликвидације мења се циљ привредног

* Рад је примљен 3. 10. 2019, а прихваћен је за објављивање 18. 11. 2019. године.

друштва, те су све радње усмерене ка престанку његовог постојања, а не ка стицању добити.

Кључне речи: ликвидација, привредно друштво, ликвидациони остатак, одговорност, брисање из регистра

УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Привредно друштво је правно лице које обавља делатност у циљу стицања добити.¹ Дакле, смисао, сврха оснивања и постојања привредног друштва јесте стицање добити. Ако привредно друштво не може да оствари наведену сврху свог битисања у мери која одговара очекивањима његових чланова, долази до његовог гашења услед спроведеног поступка добровољне ликвидације. Ликвидација (нем. die Liquidation²) се спроводи ако друштво има довољно средстава за намирење свих својих обавеза. Треба узети да је горе наведено основни повод за спровођење поступка добровољне ликвидације привредног друштва, али не треба искључити могућност да и друге побуде могу утицати на чланове друштва да спроведу поступак добровољне ликвидације привредног друштва.³ Од тренутка покретања поступка ликвидације циљ друштва више не може бити остваривање добити. Од тог тренутка циљ привредног друштва јесте престанак сопственог постојања. Такав закључак се може извести из казних одредби Закона о привредним друштвима, где је децидно предвиђено да ће се казнити за привредни преступ привредно друштво за случај предузимања нових послова након покретања поступка ликвидације.⁴ Пословна способност привредног друштва бива у извесном смислу лимитирана. Приликом спровођења поступка добровољне ликвидације партиципирају различити интереси – интереси чланова друштва, интереси поверилаца друштва и општи друштвени интерес. Интерес чланова друштва огледа се у повраћају средстава која су уложили приликом оснивања или приступања привредном друштву, као и расподела имовине друштва, ако иста преостане након намирења поверилаца друштва – ликвидациони остатак. Интерес поверилаца је јасан, имајући у виду да престанком постојања привред-

¹ Закон о привредним друштвима (*Службени гласник РС*, бр. 36/2011, 99/2011, 83/2014. – др. Закон, 5/2015, 44/2018. и 95/2018) чл. 2. (у даљем тексту ЗПД).

² Превод термина ликвидација са немачког језика, у правном контексту, је престанак делатности.

³ У Закону о привредним друштвима (*Службени гласник РС*, бр. 127/2008, 58/2009, 100/2011, 67/2013, 100/2017) у чл. 338. се наводи да се добровољна ликвидација друштва спроводи, нарочито, ако престану да постоје природни и други услови за обављање делатности, истеком времена на које је друштво основано, ако тако одлуче ортаци, чланови друштва или акционари (у даљем тексту ЗПДРС).

⁴ ЗПД, чл. 585. ст. 1. т. 10.

ног друштва престаје да постоји њихов дотадашњи дужник, те долази до гашења облигације, као и због чињенице да њихова потраживања могу постати преклудирани ако их не пријаве у законом предвиђеном року. Општи друштвени интерес се састоји у обавези друштва да измири своје пореске обавезе, чиме се увећавају јавни приходи, те у истискивању из привредног живота привредног друштва које не може да опстане у условима конкуренције на тржишту. Започети поступак ликвидације може да се заврши на три начина:

1. остварењем циља овог поступка – успешним окончањем ликвидације;
2. обуставом ликвидације;
3. покретањем поступка стечаја привредног друштва.

У овом раду обрађен је успешан завршетак поступка ликвидације, као и питања уско повезана са тим. Завршна фаза поступка, као и питања уско повезана са њом, регулисана је чл. 540–545. Закона о привредним друштвима. Поступак ликвидације може се поделити на три дела, јер су у закону предвиђене демаркационе линије које раздвајају делове поступка, према мишљењу аутора. Прва се односи на регистрацију почетног ликвидационог извештаја, чиме се завршава прва фаза поступка. Завршетак друге фазе се односи на почетак састављања докумената из чл. 540. ЗПД, те се коначно трећа фаза завршава доношењем одлуке о окончању ликвидације. Први део поступка има припремни карактер, јер се врше радње које омогућавају спровођење централног дела поступка који се односи на намирење поверилаца. Након намирења поверилаца спроводи се завршни део поступка добровољне ликвидације. Из реченог се може закључити да окончањем поступка ликвидације не долази до престанка постојања привредног друштва, него је потребно након тога спровести поступак брисања привредног друштва пред Агенцијом за привредне регистре.⁵ За успешно спровођење поступка добровољне ликвидације потребно је познавати читав низ прописа, о чему ће бити речи у даљем тексту.

ДОКУМЕНТИ КОЈИ СЕ САСТАВЉАЈУ НАКОН ИСПЛАТЕ ПОВЕРИЛАЦА

Након исплате поверилаца друштва ликвидациони управник је у обавези да састави одређена документа. За нека од њих законом није предвиђена прецизна садржина. Најпре се наводи завршни ликвида-

⁵ У литератури се среће погрешна формулација да друштво престаје да постоји у поступку ликвидације, што је погрешно.

циони биланс. Завршни ликвидациони биланс има природу ванредног финансијског извештаја, те се састоји од биланса стања и биланса успеха.⁶ Завршни ликвидациони биланс се саставља ради утврђивања основице на коју ће се платити порез на добит правног лица у ликвидацији.⁷ Завршни ликвидациони биланс се региструје у складу са прописима којима се уређују рачуноводство и ревизија. Биланс стања и биланс успеха, као саставни делови завршног ликвидационог биланса, морају бити потписани квалификованим електронским потписом ликвидационог управника, те се достављају Агенцији за привредне регистре у електронском облику. Поред завршног ликвидационог биланса састављају се и извештај о спроведеној ликвидацији, писана изјава ликвидационог управника са предвиђеним елементима, те предлог одлуке о расподели ликвидационог остатка, у чију садржину аутор неће улазити због ограниченог обима рада.

РАСПОДЕЛА ЛИКВИДАЦИОНОГ ОСТАТКА

Дефиниција ликвидационог остатка је наведена у чл. 541. ЗПД. Ликвидациони остатак је имовина друштва у ликвидацији која преостане после измирења свих обавеза друштва. Оваква дефиниција ликвидационог остатка у Закону о привредним друштвима отвара спорна места због погрешно дефинисаног појма имовине у самом закону, а која грешка се огледа у навођењу да имовину друштва чине ствари и права у власништву друштва.⁸ Према усвојеном решењу законодавац не прави јасну разлику између имовине и имовинске масе. Дакле, имовина која преостане након намирења свих поверилаца друштва чини ликвидациони остатак, укључујући и плаћање пореских облика који терете друштво у ликвидацији. Тек након тога се остатак може расподелити члановима. Ликвидациони остатак не мора да постоји у сваком случају. У погледу природе ликвидационог остатка поставља се питање да ли он мора бити у новчаном облику, или пак може бити и у природи. Забуну уноси ЗПД, тако што користи различиту терминологију на различитим местима. Најпре, у последњем ставу

⁶ Закон о рачуноводству (*Службени гласник РС*, бр. 62/2013. и 30/2018), чл. 2. ст. 1. т. 11.

⁷ Закон о порезу на добит правних лица (*Службени гласник РС*, бр. 25/2001, 80/2002, 80/2002. – др. Закон, 43/2003, 84/2004, 18/2010, 101/2011, 119/2012, 47/2013, 108/2013, 65/2014. – др. закон, 142/2014, 91/2015. – аутентично тумачење, 122/2015, 113/2017. и 95/2018), чл. 34.

⁸ Према општем учењу, имовину чини укупност имовинских права и обавеза једног лица.

чл. 536. говори се о исплатама члановима друштва, у чл. 541. говори се о расподели имовине друштва, а у чл. 545. говори о висини примљеног износа из ликвидационог остатка. Полазећи од дефиниције ликвидационог остатка, те повезивањем са чл. 44. ЗПД који дефинише имовину друштва, могао би се заузети став да је могућа расподела ликвидационог остатка члановима и у природи. Ипак, на основу садашње регулације у Закону о привредним друштвима потребно је да се имовина друштва пре расподеле уновчи.⁹ Но, могуће би било да друштво има довољно новчаних средстава за намирење свих својих обавеза, да се расподела ликвидационог остатка врши у природи, те не би било потребно вршити уновчавање имовине друштва. На тај начин би се избегли проблеми везани за уновчавање имовине, времена потребног за то, те продаја ствари у својини друштва по нижој цени од њихове стварне вредности, у зависности од тржишних прилика. Остало би отворено питање како у том случају поступити са стварима које нису дељиве у физичком смислу. У том случају би дошло до формирања сувласничке заједнице чланова друштва на ствари. Евентуална накнадна исплата члановима, сразмерно њиховом уделу на ствари, била би могућа након цивилне деобе. Начин расподеле ликвидационог остатка регулише се законом, тако да ортацима, комплементарима, командиторима и члановима друштва с ограниченом одговорношћу припада део ликвидационог остатка сразмерно њиховим уделима у друштву, а акционари са преференцијалним акцијама, којима такве акције дају право првенства наплате из ликвидационог остатка, имају право приоритета у односу на ликвидациони остаток, а тек након њихове исплате акционари са обичним акцијама имају право на део ликвидационог остатка спрам учешћа њихових акција у укупном броју обичних акција у друштву. Но, одредба чл. 541. ст. 2. ЗПД је диспозитивног карактера, те је могуће аутономном регулативом другачије предвидети. Аутономном регулисању чланова друштва требало би оставити и питање исплате или расподеле у природи ликвидационог остатка, ради решавања недоумица у том делу. У случају спора чланова друштва у вези са расподелом ликвидационог остатка, ликвидациони управник одлаже расподелу до правноснажног окончања спора.¹⁰ На основу формулације јасно је да се ради о парничном поступку. Но, како је предвиђено да се расподела одлаже до правноснажног окончања спора, могуће је да се завршетак поступка ликвидације пролонгира за дужи временски пе-

⁹ Такође, у Закону о трговачким друштвима (*Народне новине* 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15) у чл. 124. ст. 1. се говори о подели имовине члановима (у даљем тексту Закон о трговачким друштвима Хрватске), а у ЗПДРС се користе термини исплата и расподела.

¹⁰ У ЗПДРС је предвиђено да се расподела одлаже до коначног решења спора, у случају да суд не одлучи другачије.

риод. Ипак у одредбама Закона о привредним друштвима које регулишу поступак ликвидације није дат одговор на питање која је последица ако се имовина друштва не уновчи пре расподеле члановима. Једина последица може бити казнена одговорност ликвидационог управника, јер је исти овлашћен да врши продају имовине и одговара за законитост пословања друштва.¹¹ Елем, закон уноси конфузију навођењем погрешне дефиниције појма имовине и различитом терминологијом, што би требало отклонити прецизним регулисањем приликом измене прописа навођењем исправне дефиниције појма имовине, те децидно обавезе да се иста имовина уновчи пре исплате члановима или навођењем да ликвидациони остатак чини имовинска маса, те одређењем да се подела истог врши у натура.

ЛИКВИДАЦИОНИ УПРАВНИК И НАКНАДА ЗА ЊЕГОВ РАД¹²

Да би се обрадило питање накнаде ликвидационом управнику, те питање његове одговорности касније у раду, потребно је најпре одредити ко све може бити ликвидациони управник.¹³ У ЗПД се не даје одговор на питање ко све може бити ликвидациони управник, нити се постављају услови које једно лице мора да испуни за вршење функције ликвидационог управника, у одредбама које се односе на истог. Такву празнину треба попунити аналогном применом одредби о директору привредног друштва. Наведени став се може оправдати тиме што у погледу других питања, која се тичу разрешења, оставке, регистрације ликвидационог управника, закон упућује на одредбе о директору. Тако и услове за избор директора који се предвиђају у закону треба применити и на ликвидационог управника. Ипак, изван проблем представља чињеница да код ортачког и командитног друштва не постоји директор, као орган управљања, те у случају различитих одредби о директору д.о.о. и а.д. се поставља питање које одредбе применити. Но, између директора и ликвидационог управника постоје и одређене разлике. Кључна разлика се тиче чињенице да дирек-

¹¹ У казним одредбама ЗПД се не спомиње директно одговорност за тако нешто, али би таква радња могла да се подведе под одредбу чл. 585. ст. 1. т. 14.

¹² Накнада ликвидационом управнику се може извршити већ након регистрације почетног ликвидационог извештаја, али се ово питање обрађује у раду због места одредбе у закону.

¹³ У Закону о трговачким друштвима Хрватске у чл. 114. је предвиђено да ликвидацију спороводе сви чланови друштва као ликвидатори, ако није одлучено другачије. Разлика у односу на право Србије јесте у томе да ако се не именује ликвидациони управник, сви законски заступници врше функцију ликвидационог управника, а не чланови друштва.

тори врше своје радње са циљем развита, напретка привредног друштва, а циљ поступања ликвидационог управника је окренут у другом смеру, ка престанку постојања привредног друштва. Након именовања ликвидационог управника органи управе привредног друштва у ликвидацији и даље постоје, али имају пасивну улогу у овом поступку. На основу аналогне примене одредби које се односе на директоре привредног друштва, долази се до закључка да ликвидациони управник привредног друштва може бити физичко и правно лице. У ЗПД је одређено да се ликвидациони управник именује у одлуци о покретању поступка ликвидације, а ако се то не учини сви законски заступници постају ликвидациони управници.¹⁴ Одлука скупштине, односно ортака или комплементара, представља само начин формирања воље друштва, као посебног субјекта права. Такође, једностраном изјавом воље не могу се наметнути обавезе другим лицима. Зато треба узети да одлука друштва представља само понуду ликвидационог управнику, а да његовим прихватам понуде настаје уговорни однос између друштва у ликвидацији и ликвидационог управника, независно од тога да ли постоји уговор у смислу писане исправе. Ликвидациони управник је поверилац друштва у ликвидацији за износ накнаде која је уговорена, те је неопходно да и он пријави своје потраживање према друштву, да исто не би постало преклудирано.¹⁵ Ликвидациони управник (нем. *der Liquidator*¹⁶) може бити лице у оквиру друштва, али и лице ван друштва. Уговори којима се регулише рад ван радног односа не би били одговарајући за однос друштва и ликвидатора, као физичког лица. Разлог лежи у томе што код наведених уговора, постоји увек јача страна – послодавац. Да би ликвидатор могао да сноси одговорност која је предвиђена законом, морао би да има оквире за самостално поступање. У случају да је ликвидациони управник треће, физичко лице ван друштва, поставља се питање да ли постоји обавеза плаћања доприноса за то лице. Одговор је потврдан. Ако ликвидациони управник остварује накнаду за свој рад, а није осигуран по другом основу, потребно је за такво лице плаћати доприносе за пензијско и инвалидско осигурање.¹⁷ Ако ликвидациони управник остварује накнаду за свој рад, потребно је да привредно друштво у ликвидацији за истог

¹⁴ Законски заступник друштва може бити физичко лице или друштво регистровано у Републици Србији.

¹⁵ Треба истаћи да потраживања запослених према друштву у ликвидацији по основу зараде и накнаде зараде не могу бити преклудирана уколико је издат обрачун зараде и накнаде зараде који представља извршну исправу, јер се њихова потраживања сматрају пријављеним.

¹⁶ Термин ликвидатор се употребљава и у Закону о трговачким друштвима Хрватске.

¹⁷ Закон о пензијском и инвалидском осигурању (*Службени гласник РС*, бр. 34/2003, 64/2004. – одлука УСРС, 84/2004. – др. закон, 85/2005, 101/2005. – др. закон, 63/2006. –

врши уплату пореза по одбитку.¹⁸ У случају да је ликвидатор правно лице накнада би представљала приход тог правног лица. Поред накнаде за рад, ликвидациони управник има право и на накнаду трошкова.¹⁹ У ЗПД се наводи да накнаду за рад одређују оргаци, комплементари, односно скупштина. Могуће је да је интенција законодавца била да се накнада за рад одреди у одлуци о именовану ликвидатора. Наведена формулација ипак није потпуно тачна. Као што је речено, одлука о именовану представљала би понуду, а прихватам понуде од стране ликвидатора постојао би уговор. Тиме се долази до тога да се накнада одређује споразумно, што је и логично. Предвиђено је такође да у случају када друштво накнаду не одреди или у случају спора, ликвидациони управник може покренути ванпарнични поступак, те тражити од суда да у ванпарничном поступку одреди износ накнаде за рад и накнаде трошкова. Иако је прописивање могућности покретања судског поступка добро, контрадикторно је на истом месту спомињати спор и ванпарнични поступак, јер свакако може бити речи о спору о чињеницама. Иако је интенција законодавца убрзано решавање овог питања, суд би друштво и ликвидатора као странке, у случају да је споран чињенични супстрат, свакако упутио на парницу где би се одлучивало о комдемнаторном тужбеном захтеву. Услед тога не би било могуће оконча-ти поступак ликвидације све до правноснажног окончања овог поступка. Имајући у виду обавезе, а нарочито одговорност ликвидационог управника, треба заузети став да накнада за његов рад мора бити сразмерна истим.

ОКОНЧАЊЕ ЛИКВИДАЦИЈЕ И БРИСАЊЕ ПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА ИЗ РЕГИСТРА

Ликвидација се окончава доношењем одлуке о окончању ликвидације од стране ортака, комплементара, односно скупштине друштва.²⁰ Том одлуком се усвајају документа која саставља ликвидациони управник након исплате поверилаца друштва. Но, како је већ речено, органи управљања имају споредну улогу у овом поступку. Предвиђено је да ако изостане доношење предметне одлуке у року од 60 дана од дана подношења тих докумената од стране ликвидационог управника, ту одлуку

одлука УСРС, 5/2009, 107/2009, 101/2010, 93/2012, 62/2013, 108/2013, 75/2014, 142/2014, 73/2018), чл. 12. ст. 1. т. 3.

¹⁸ Реч је о порезу на остале приходе у складу са Законом о порезу на доходак грађана, када је ликвидациони управник физичко лице.

¹⁹ ЗПД, чл. 542.

²⁰ ЗПД, чл. 544. ст. 1.

може заменити писана изјава ликвидационог управника о неусвајању тих докумената. Наведена одредба је предвиђена из разлога спречавања одуговлачења окончања поступка ликвидације. Међутим, одредбе Закона о привредним друштвима нису усаглашене са Правилником о садржини регистра привредних субјеката и документацији потребној за регистрацију. У наведеном правилнику се међу документацијом потребној за брисање друштва из регистра спомиње само одлука друштва о окончању поступка ликвидације. Нема речи о томе да се може уместо исте поднети писана изјава ликвидационог управника. Регистратор проверава пре регистрације да ли су приложени прописани документи, те у случају да нису доноси решење којим се одбацује регистрациона пријава.²¹ Документи потребни за регистрацију су предвиђени горе поменути правилником. Проблем би могао лако да се реши применом општих правила о хијерархији правних аката, али регистратор у пракси често доноси одлуке по шаблону,²² што би могло довести до пролонгирања или немогућности брисања привредног друштва из регистра, иако је интенција законодавца регулисањем у ЗПД-у била другачија. За брисање привредног друштва из регистра након окончања поступка ликвидације потребно је поднети регистрациону пријаву, доказ о плаћању таксе и приложити:

1. одлуку друштва о окончању поступка ликвидације;
2. извештај о спроведеној ликвидацији;
3. изјаву да су све обавезе друштва по основу пријављених потраживања измирене у потпуности и да се против друштва не воде други поступци;
4. одлуку о подели ликвидационог остатка друштва;
5. одлуку друштва о лицу коме се пословне књиге и документа поверавају на чување или изјава ликвидационог управника о имену и адреси тог лица;
6. потврде надлежних пореских органа о престанку обавеза јавних прихода;
7. потврду надлежног пореског органа о брисању из евиденције ПДВ, ако је правно лице било обвезник ПДВ;

²¹ Закон о поступку регистрације у Агенцији за привредне регистре (*Службени гласник РС*, бр. 99/2011. и 83/2014), чл. 17. ст. 2.

²² Наведена тврдња има упориште у чињеници да у пракси постоје решења регистратора где се не усваја регистрациона пријава из разлога неприлагања докумената који се односе на потпуно другу правну ситуацију од оне поводом које је поднета пријава. Такође, обрзложења истих су често рогобатна. Вероватно се не говори много о овим проблемима из разлога што је боље по подносиоца пријаве да поступи по захтеву регистратора и исходује жељени циљ у даљем року од 5 дана, уз поновно плаћање умањене таксе, него подношење жалбе по којој би поступак свакако дуже трајао.

8. потврду ЦРХОВ о поднетом захтеву за испис акција, ако се подноси пријава брисања акционарског друштва.²³

Подношење наведених докумената регистратору је потребно као доказ о испуњености услова за окончање поступка ликвидације. Ради обезбеђивања одговарајуће мере публицитета, на интернет страници Агенције за привредне регистре се објављује податак о лицу које је одређено да чува документацију.²⁴ То није изричито предвиђено, за разлику од ЗПДРС који предвиђа објављивање овог податка. Посебну пажњу привлачи обавеза да се поднесу потврде надлежних пореских органа о престанку обавеза јавних прихода. Наведена одредба указује да Република Србија и јединице локалне самоуправе имају статус привилегованог повериоца у овом поступку. Проблем, међутим, представља околност да наведене потврде не смеју бити старије од 5 дана у моменту подношења захтева за брисање привредног друштва из регистра.²⁵ Рокови за одлучивање су предвиђени законом. Но, како је потребно прибавити наведене потврде од надлежне организационе јединице Пореске управе РС, те пореске администрације надлежне јединице локалне самоуправе, а имајући у виду да су наведени рокови инструкционог карактера, те да се потврде/уверења могу донети у различито време, могу се створити проблеми приликом спровођења брисања привредног друштва из регистра, иако је исто уредно измирило своје обавезе. Иако је неопходно прибавити наведена уверења, одредбе ЗПД о преклудирању потраживања примењују се и на РС и јединице локалне самоуправе као повериоце, те би, у случају да исти нису пријавили своја потраживања најкасније у року од 30 дана од истека периода трајања огласа, дошло до престанка пореске обавезе.²⁶

²³ Правилник о садржини регистра привредних субјеката и документацији потребној за регистрацију (*Службени гласник РС*, бр. 42/2016), чл. 61.

²⁴ У Закону о трговачким друштвима Хрватске у чл. 127. ст. 2. је предвиђено да се документација чува код суда на чијем подручју се налази седиште друштва, те се наводи да чланови друштва и њихови наследници имају право увида у пословне књиге и да се њима могу служити.

²⁵ Закон о пореском поступку и пореској администрацији (*Службени гласник РС*, бр. 80/2002, 84/2002. – испр., 23/2003. – испр., 70/2003, 55/2004, 61/2005, 85/2005. – др. закон, 62/2006. – др. закон, 63/2006. – испр. др. закона, 61/2007, 20/2009, 72/2009. – др. закон, 53/2010, 101/2011, 2/2012. испр. 47/2013, 108/2013, 68/2014, 105/2014, 91/2015. – аутентично тумачење, 112/2015, 15/2016, 108/2016, 30/2018, 95/2018) , чл. 29. ст. 7.

²⁶ Исто, чл. 23. ст. 1. т. 4.

ОДГОВОРНОСТ ЛИКВИДАЦИОНОГ УПРАВНИКА

У Закону о привредним друштвима прописано је да ликвидациони управник одговара за штету коју причини у вршењу своје дужности члановима друштва и повериоцима, те да таква потраживања застаревају у року од три године²⁷ од брисања друштва из регистра.²⁸ Но, ликвидатор има и казненоправну одговорност.²⁹ Као што је већ речено, ликвидациони управник може бити физичко и правно лице. У сваком случају ликвидатор одговара члановима друштва и повериоцима својом целокупном имовином. Но, потенцијална висина штете у овом поступку може бити изузетно велика. На основу тога се може закључити, да је у смислу одговорности за штету за чланове друштва и повериоце боље да ликвидатор буде правно лице. Свакако треба уочити да је могуће да постоји велика несразмера између накнаде коју остварује ликвидатор за свој рад и потенцијалне штете за коју може да одговара. За разлику од Закона о привредним друштвима Републике Србије, који предвиђа да ликвидатор шаље обавештења познатим повериоцима, у ЗПД Републике Српске је предвиђено је да такву радњу предузима привредно друштво.³⁰ Надаље, ликвидатор има посебне дужности према привредном друштву у ликвидацији.³¹ У Закону о привредним друштвима Републике Српске, у делу о одговорности ликвидационог управника, постоји одредба која наглашава да ликвидатор има одговорност у складу с одредбама које регулишу дужности према друштву.³² Ликвидатор може да одговара и за кривична дела. На пример, Законом о привредним друштвима је предвиђено кривично дело давање изјаве неистинитог садржаја које може учинити ликвидатор и за које је предвиђена казна затвора од 6 месеци до 5 година и новчана казна.³³ Но, законодавац је превидео чињеницу да ликвидатор може бити и правно лице. Правном лицу се не може изрећи казна затвора.³⁴ Како је прописана казна затвора и новчана казна кумулативно, долази се до такве ситуације да правно лице као ликвидатор не би било одговорно за наведено кривично дело. Не може бити кривично одговорно ни

²⁷ Овај рок у ЗПДРС износи годину дана.

²⁸ ЗПД, чл. 544.

²⁹ Одговорност за кривична дела, привредне преступе и прекршаје.

³⁰ Која разлика има реперкусије на одговорност ликвидатора.

³¹ ЗПД, чл. 61. ст. 1. т. 5.

³² ЗПДРС, чл. 351. ст. 1.

³³ ЗПД, чл. 581. ст. 1.

³⁴ Закон о одговорности правних лица за кривична дела (*Службени гласник РС*, бр. 97/2008), чл. 13.

одговорно лице у ликвидатору као правном лицу. Поред тога ликвидатор, као физичко лице би могао да одговара и за кривично дело неуплаћивања пореза по одбитку као одговорно лице у правном лицу.³⁵ Ликвидатор би, такође, могао да одговара као одговорно лице у правном лицу и за привредне преступе и прекршаје из области привреде, од тренутка његовог именованја, што постаје сасвим могуће ако поступак ликвидације траје дужи временски период. На основу изнетог је јасно да ликвидациони управник има велику одговорност према свим странама чији интереси партиципирају у овом поступку.

ОДГОВОРНОСТ ЧЛАНОВА ДРУШТВА ПО ОКОНЧАЊУ ЛИКВИДАЦИЈЕ

На самом почетку треба уочити да постоји неусаглашеност између назива чл. 545. Закона о привредним друштвима и његових одредби. У наслову поменутог члана се говори о окончању ликвидације, које временски наступа у тренутку доношења одлуке о окончању ликвидације. У разради овог члана се говори о одговорности чланова по брисању привредног друштва из регистра, које може наступити, услед различитих проблема, доста касније од окончања ликвидације. Тиме није прецизно опредељена тачка од које почиње да постоји одговорност чланова за обавезе друштва, као последица поступка ликвидације. Но, како је одговорност чланова за обавезе друштва предвиђена на идентичан начин након престанка постојања друштва и за време његовог постојања, код добровољне ликвидације, наведени пропуст нема велики значај. Јер, могуће би било одступити од ограничене одговорности чланова друштва капитала за обавезе друштва након његовог брисања. Наведено је учињено чл. 548. ст. 4. Закона о привредним друштвима, код регулисања принудне ликвидације, где је предвиђено да контролни члан д.о.о. и а.д. одговара неограничено солидарно за обавезе друштва након његовог брисања из регистра, што представља још један изузетак од ограничене одговорности чланова за обавезе друштва, поред института пробијања правне личности. Ортаци и комплементари одговарају неограничено солидарно за обавезе друштва у ликвидацији и након брисања привредног друштва из регистра привредних субјеката.³⁶ Командитори, чланови друштва с огра-

³⁵ Кривични законик (*Службени гласник РС*, 85/2005, 88/2005. – испр., 107/2015. – испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016), чл. 226. ст. 1.

³⁶ ЗПД, чл. 545. ст. 1.

ниченом одговорношћу и акционари акционарског друштва одговарају солидарно за обавезе друштва у ликвидацији и након брисања друштва из регистра привредних субјеката, до висине примљеног износа из ликвидационог остатка.³⁷ Ипак, може се драстично разликовати учешће сваког члана у ликвидационом остатку. Пошто је реч о солидарној одговорности, повериоци друштва које је престало услед спровођења поступка ликвидације могли би уперити свој захтев према сваком поједином члану за износ укупног ликвидационог остатка, те би члан који измири обавезу могао да се регресира за разлику изнад износа који је примио из ликвидационог остатка од осталих чланова друштва. Смисао постојања таквог члана у закону јесте обезбеђење за случај да је ипак преостало неко потраживање према друштву које је престало да постоји након брисања из регистра. Јер сасвим је могуће да ликвидациони управник да изјаву да су обавезе друштва по основу пријављених потраживања и потраживања која се сматрају пријављеним измирене, те да се против друштва не воде други поступци и да се донесе одлука о усвајању таквог документа од стране друштва. Осим захтевања потврда да су измирене пореске обавезе, регистратор не проверава да ли су намирени сви повериоци друштва, што је у складу са начелом формалности поступка регистрације.³⁸ Тиме се пружа извесна заштита повериоцима у случају да нису поштоване законске одредбе о ликвидацији с намером да се осујети измирење потраживања. Повериоци у том случају губе дужника, јер се облигација, где је једна страна друштво, угасила. Тако се даје законски основ за одговорност чланова након престанка постојања привредног друштва.

ЗАКЉУЧАК

Поступак ликвидације привредног друштва регулисан је Законом о привредним друштвима. Таква ситуација, да поступак ликвидације није уређен посебним прописом није куриозитет и среће се и у упоредном праву нпр. у Закону о трговачким друштвима Хрватске, Закону о привредним друштвима Републике Српске, немачком Закону о друштвима с ограниченом одговорношћу. Иако се не регулише посебним законом, нормативном регулисању је дат узан простор од 21 члана, што јасно говори у прилог томе да је законодавац имао маћехински однос према регулисању поступка ликвидације, за разлику од поступка стечаја, услед чијег спровођења

³⁷ ЗПД, чл. 545. ст. 2.

³⁸ Закон о поступку регистрације у Агенцији за привредне регистре (*Службени гласник РС*, бр. 99/2011, и 83/2014), чл. 3. ст. 1. т. 3.

такође може доћи до престанка постојања привредног друштва. Слична ситуација је и у упоредном праву. У таквом случају оставља се могућност за постојање великог броја правних празнина, те је оправдано користити аналогију, што не мора у сваком случају бити најсрећније решење. Аутор је заузео став да се поступак ликвидације може поделити на три дела. У раду је обрађена само завршна фаза. Ипак, указано је на нека спорна питања и правне празнине, те на лош нормативни крој појединих одредби. Указано је и на неусклађеност одредби у Закону о привредним друштвима са одредбама других прописа. Имајући у виду све што је речено, изводи се закључак да законско регулисање завршног дела поступка добровољне ликвидације *de lege ferenda* може бити на бољи начин изведено.

КОРИШЋЕНИ ИЗВОРИ

- Закон о привредним друштвима (*Службени гласник РС*, бр. 36/2011, 99/2011, 83/2014. – др. Закон, 5/2015, 44/2018. и 95/2018)
- Закон о привредним друштвима (*Службени гласник РС*, бр. 127/2008, 58/2009, 100/2011, 67/2013, 100/2017)
- Закон о рачуноводству (*Службени гласник РС*, бр. 62/2013 и 30/2018)
- Закон о порезу на добит правних лица (*Службени гласник РС*, бр. 25/2001, 80/2002, 80/2002. – др. Закон, 43/2003, 84/2004, 18/2010, 101/2011, 119/2012, 47/2013, 108/2013, 65/2014. – др. закон, 142/2014, 91/2015. – аутентично тумачење, 122/2015, 113/2017. и 95/2018)
- Закон о трговачким друштвима (*Народне новине* 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15)
- Закон о пензијском и инвалидском осигурању (*Службени гласник РС*, бр. 34/2003, 64/2004. – одлука УСРС, 84/2004. – др. закон, 85/2005, 101/2005. – др. закон, 63/2006. – одлука УСРС, 5/2009, 107/2009, 101/2010, 93/2012, 62/2013, 108/2013, 75/2014, 142/2014, 73/2018)
- Закон о порезу на доходак грађана (*Службени гласник РС*, бр. 24/2001, 80/2002, 80/2002. – др. закон, 135/2004, 62/2006, 65/2006. – испр., 31/2009, 44/2009, 18/2010, 50/2011, 91/2011. – одлука УС, 7/2012. – усклађени дин. изн., 93/2012, 114/2012. – одлука УС, 8/2013. – усклађени дин. изн., 47/2013, 48/2013. – испр., 108/2013, 6/2014. – усклађени дин. изн., 57/2014, 68/2014. – др. закон, 5/2015. – усклађени дин. изн., 112/2015, 5/2016. – усклађени дин. изн., 7/2017. – усклађени дин. изн., 113/2017, 7/2018. – усклађени дин. изн., 95/2018. и 4/2019. – усклађени дин. изн.)
- Закон о поступку регистрације у Агенцији за привредне регистре (*Службени гласник РС*, бр. 99/2011. и 83/2014)
- Правилник о садржини регистра привредних субјеката и документацији потребној за регистрацију (*Службени гласник РС*, бр. 42/2016)

Закон о пореском поступку и пореској администрацији (*Службени гласник РС*, бр. 80/2002, 84/2002. – испр., 23/2003. – испр., 70/2003, 55/2004, 61/2005, 85/2005. – др. закон, 62/2006. – др. закон, 63/2006. – испр. др. закона, 61/2007, 20/2009, 72/2009. – др. закон, 53/2010, 101/2011, 2/2012. испр. 47/2013, 108/2013, 68/2014, 105/2014, 91/2015. – аутентично тумачење, 112/2015, 15/2016, 108/2016, 30/2018, 95/2018)

Закон о одговорности правних лица за кривична дела (*Службени гласник РС*, бр. 97/2008)

Кривични законик (*Службени гласник РС*, 85/2005, 88/2005. – испр., 107/2015. – испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016)

THE ENDING OF THE PROCEDURE OF VOLUNTARY LIQUIDATION, RESPONSIBILITIES AND DELETION OF THE COMPANY FROM THE REGISTER

Professional paper

Miloš M. Čulić

Vojvodina Bar Association

Summary

Liquidation is a process at the end of which a company is deleted from the register and, as a result, ceases to exist. The liquidation process can only be implemented on a company that has enough funds to pay all of its obligations. There are two kinds of liquidations: voluntary and forced. The process of voluntary liquidation can be divided into three stages. This article focuses on the final phase of the process. This process is regulated by Company Law, which is logical, due to the fact that it can only be done to solvent business companies. On the other hand, this process does not require any kind of special law or any kind of special procedure, to justify it being further regulated, as is the case with real bankruptcy proceedings. The regulation of this process and the subject we are talking about, in Company Law, is focused on the preparations of documents after settlements with creditors, issues related to the balance sheet after settlement, all questions related to the liquidation administrator, etc. Also, one of the topics of this article is the responsibilities of the members of the company and the liquidator in the process. However, performing this kind of process takes a lot of knowledge that is more than necessary. After initiating the liquidation process, the goal of the company changes from a for-profit business to shutting down the company.

Кljučне речи: liquidation process, business company, balance sheet, members' responsibilities, deletion from register